

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
24/1918 - 11

Saksbeh.:
Toini Oulie-Hauge, 959 00 616

Dato:
26.09.2024

Høringsuttalelse - enpersonsutredning om norsk lovregulering av adgangen til å kreve erstatning for menneskerettighetskrenkelser

Vi viser til departementets høringsbrev av 22. mars 2024, hvor professor Kjetil Mujezinović Larsens utredning om norsk lovregulering av adgangen til å kreve erstatning for menneskerettighetskrenkelser ble sendt på høring.

Etter henvendelse til departementet har vi fått bekreftet at uttalelser som er sendt inn i løpet av september vil bli tatt med i departementets videre arbeid.

Vi sender med dette Oslo kommunes supplerende høringssvar, som byrådet i Oslo den 26. september 2024 avga i medhold av delegert fullmakt. Vedtaket og protokollen fra byrådsmøtet er publisert på Innsyn. Byrådet fattet følgende vedtak i sak 1098/24:

* * *

Byrådet avgir i henhold til delegert fullmakt følgende høringsuttalelse til Justis- og beredskapsdepartementet:

Det vises til høringsuttalelse gitt av Kommuneadvokaten på vegne av Oslo kommune den 24. juni 2024, med enkelte merknader av teknisk art. Etter at Høyesterett 26. juni 2024 avsa dom i sak HR-2024-1169-A, som gjaldt en kommunes erstatningsansvar for arbeid med en barnevernssak, ser kommunen det som ønskelig å supplere merknadene til enpersonsutredningen «Norsk lovregulering av adgangen til å kreve erstatning for menneskerettighetskrenkelser» og den foreslåtte lovhjemmelen.

Oslo kommune ser det som positivt og klargjørende å lovfeste Norges folkerettslige forpliktelser til å yte erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk tap. Det er også positivt at den foreslåtte lovhjemmelen knyttes opp mot de folkerettslige forpliktelsene og ikke går lenger enn det som følger av disse. Kommunen mener at lovgiver bør være tilbakeholden med å gå lenger i lovreguleringen, da dette kan skape nye forpliktelser man ikke overskuer konsekvensene av nå. Det vises til at det ved vurderingen av om det foreligger en menneskerettighetskrenkelse ofte vil være nødvendig å avveie ulike hensyn og menneskerettigheter mot hverandre. Innholdet i menneskerettighetene er gjenstand for utvikling, og den foreslåtte utformingen vil sikre at det tas høyde for denne utviklingen.

Når det gjelder forslaget tredje ledd, siste punktum om at erstatning kan tilkjennes selv om kravet ellers ville vært foreldet, dersom det er nødvendig for å reparere krenkelsen, stiller Oslo kommune spørsmål ved om forslaget går lenger enn det som følger av Norges folkerettslige forpliktelser. I utredningen tas det på den ene siden som et klart utgangspunkt at norske foreldelsesregler er i samsvar med Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). Samtidig redegjøres det for en viss usikkerhet knyttet til om utgangspunktet står seg. Slik Oslo kommune forstår redegjørelsen, foreslås det å gjøre en endring i foreldelsesreglene for å sikre at de nasjonale reglene ikke bryter med de folkerettslige forpliktelsene. Verken behovet for eller konsekvensene av en slik endring synes tilstrekkelig utredet, herunder i lys av vurderingene som er gjort i Høyesteretts avgjørelse i sak HR-2024-1169-A.

Oslo kommune forstår Høyesteretts vurderinger i dommen av 26. juni 2024 slik at en stor del av ansvaret for avgjørelsene i barnevernssaker legges på kommunen.

I lys av dette ber Oslo kommune om at departementet i det videre lovarbeidet for det første klargjør hvilke(t) myndighetsorgan som kan holdes ansvarlig for menneskerettskrenkelser.

For det andre ber Oslo kommune departementet om å vurdere om det bør etableres en oppreisningserstatningsordning på området. Dette har tidligere vært gjort i tilfeller hvor det oppdages at grupper av borgere har vært utsatt for menneskerettighetskrenkelser av samme art. Det er grunn til å tro at det er tilfelle på barnevernområdet, da det i mange eldre barnevernssaker har vært fastsatt et samværsomfang som da ble vurdert som riktig, men som det i lys av nyere praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen er konstatert at er i strid med forpliktelsene som følger av EMK til å jobbe for gjenforening og dermed er et brudd på menneskerettighetene.

En oppreisningserstatningsordning vil kunne avhjelpe flere utfordringer kommunen nå ser at kan komme til å foreligge. I mange tilfeller vil det være grunnlag for å reise krav mot både staten, som ansvarlig for barneverns- og helsenemndene og domstolene, og mot kommunen, som barnevernsmyndighet. Det er verken rimelig eller hensiktsmessig for de private parter som mener å være utsatt for en menneskerettighetskrenkelse at de i praksis ofte må fremme krav mot både staten og kommunen for å få en full prøving av om det foreligger menneskerettighetskrenkelser, og hvilket omfang disse eventuelt har. I lys av at staten er ansvarlig for feil ved den tidligere praksisen, er det også lite rimelig at kommunen skal måtte bære ansvar og den ressursbelastningen disse kravene kan påføre kommunene, både utenfor domstolene, i eventuell domstolsbehandling og i form av erstatningsutbetalinger. Uansett hvor ansvaret for menneskerettsstridig praksis på barnevernområdet legges, vil håndteringen av slike erstatningskrav kunne legge beslag på betydelige ressurser i barneverntjenestene. Dette gjelder også dersom et krav kun fremmes mot staten, fordi ansatte i barnevernstjenesten vil måtte bistå staten med avklaring av faktiske forhold og forberedelse av saken.

Samlet sett tilsier dette etter Oslo kommunes syn at det er derfor behov for en særskilt statlig oppreisningsordning for å håndtere disse kravene. Den nærmere utformingen av ordningen bør utredes særskilt.

Departementet bør videre vurdere å gi nærmere føringer for når erstatning bør være et tilgjengelig reparasjonsmiddel, og når andre tiltak vurderes å gi tilstrekkelig reparasjon.

Overordnet peker Oslo kommune på at det primære reparasjonsmiddelet ved menneskerettighetskrenkelser må være å sikre at krenkelsen opphører. Når det særlig gjelder barnevernområdet, peker Oslo kommune på at barnevernsloven inneholder viktige rettssikkerhetsgarantier som gjør det mulig å stanse eventuelle krenkelser, særlig ved at partene jevnlig kan bringe sakene inn for barneverns- og helsenemnda til ny prøving, og ved at partene har tilgang til advokatbistand, uten egne kostnader.

I lys av Høyesteretts dom mener Oslo kommune videre at departementet bør vurdere å gi føringer for hvilket nivå erstatningen for menneskerettighetskrenkelser bør ha.

Utreddningens vurderinger av økonomiske og administrative konsekvenser er lite konkrete. Etter Høyesteretts dom er konsekvensene mer usikre enn tidligere. Oslo kommune mener at omfanget av forslagens økonomiske og administrative konsekvenser bør beregnes nærmere av departementet. Eventuell utvidelse av eksisterende forpliktelser, eller nye forpliktelser, for kommunene må følges opp med økonomiske overføringer.

* * *

Vennlig hilsen

Eline Molberg
konstituert seksjonssjef

Toini Oulie-Hauge
spesialrådgiver